

vlada opšti zaborav. To je relativno nespecifično. U Nemačkoj, međutim, postoji permanentno sećanje i podsećanje na nacističke zločine, jer je to preduslov integracije u normalni Zapad. To ne znači da nema Nemaca koji ne bi zaboravljali, niti da nema Japanaca kadrih za sećanje. Ali, poratni uslovi koji bi podsticali organizovano kritičko suočavanje sa zločinačkom prošlošću bili su u Evropi drugačiji. Ipak, obrasci prevladavanja prošlosti ne mogu se odsečno razdvojiti. Nemcima je kolektivna krivica nametnuta spolja, dok u Japanu nije pojedinac optuživan, već je odgovornost svaljivana na grupu. Izgleda da je u osudi nacizma bila presudna veća aktivnost Jevreja, ali je i pritisak leveice bio snažniji. U Japanu je nacionalizam oživeo već 1960-ih, u Nemačkoj tek 1980-ih. Novi nemački desni ekstremizam uperen je protiv manjina i gastarbajtera, za razliku od japanskog šovinizma koji nije imao neprijatelje te vrste. Antiamerikanizam je bio snažniji u Japanu zbog Hirošime. Zbog korejskog rata (i šoka Kineske revolucije) u Japanu su obustavljene čistke i ublažena kolektivna krivica. Iz istih razloga je u Zapadnoj Evropi obustavljena denacifikacija kada je izbio hladni rat. Ne manje je važno to da su i Japan i Nemačka postali američki partner u borbi protiv komunizma. Zato Buruma i tvrdi da su Korejanci i Kinezi spasli Japan od čistki. Japanska levica je, doduše, podsećala na žrtve japanskog imperijalizma, ali i na Hirošimu. Nemačka levica je znatno više upozoravala na žrtve Hitlerove agresije nego na stradanja Nemaca od savezničkog bombardovanja. Pokolj u Nankingu krajem 1937. samo se donekle može porediti s Aušvicem, a Nanking-kompleks sa Aušvic-kompleksom još manje, jer, smatraju Japanci, uništavanje ljudi u prvom slučaju bilo je plansko, a ne rezultat stihije vojne soldateske. Buruma, međutim, smatra da su samooptužbe u Aziji mnogo mučnije i neiskrenije nego u Nemačkoj, zato što se rasprave o japanskom ratu vode uglavnom van univerziteta, pretežno u krugovima ljubitelja istorije i novinara. Burumino objašnjenje izgleda nepotpuno. Prevladavanje prošlosti bi ipak trebalo tumačiti različitom spremnošću domaće inteligencije da pritisak ili potrebu za uključenjem u okruženje pripreme samokritikom. Ovaj pritisak i domaća spremnost bili su bitno drugačiji i zbog suštinski različite potrebe uključenja Nemačke u Evropu i Japana u Aziju.

Premda je manje radikalno prevladavanje prošlosti nego u Nemačkoj, ni u Japanu ovaj odnos nije bio statičan. Neposredno nakon rata Japanci su odgovornost za zbivanja iz 1930-ih prebacivali na militarizam. Jačao je pacifizam, a Hirošima je, pored Aušvica, bila simbol ratnog apsurd. Dugo nije razlikovan rat od kolonijalnog rasizma. Snažnija promena nastupa tek 1980-ih godina (Murakami 1998). Raste pritisak na pacifiste, a u službenoj nastavi japanski napad na Aziju je neutralizovan. Pod Nakasoneom (1982-87) kulminirala je nacionalistička revizija istorije. On je 1985. odao službeno počast grobovima četrnaestorice ministara i generala koji su u Tokiju osuđeni kao ratni zločinci i smaknuti. U isto vreme u Nemačkoj zbio se sličan ceremonijal–Bitburg, koji je, za razliku od Japana, izazvao snažno suočavanje Nemaca sa prošlošću u Historikerstreit. Kada je Hirohito umro 1987. međunarodna štampa je o njemu kritički pisala, i bilo je jasno da u svetu Drugi svetski rat nije zaboravljen. Ujedinjenje Nemačke takođe je pokazalo da su Nemci stekli poverenje suseda, dok su Japanci uvereni da su još uvek omrznuti u Kini, Koreji, Filipinima ili na Tajlandu. Koliko su Japanci nekritički prema vlastitoj agresiji govori i činjenica da je najviše debata u japanskom prevladavanju prošlosti izazvala prinudna prostitucija u japanskoj Armiji (Murakami 1998). Znalo se da su za vreme rata pri jedinicama postojali bordeli, ali je prećutkivano da su tamo bile strankinje pod prinudom. Japanska vlada priznala je odgovornost i to je bio veliki politički zaokret. Ubrzo su zvanično priznati masakr u Nankingu 1937. (ali je broj ubijenih umanjen na 40.000) i korišćenje biohemijskog oružja u ratu u